

**การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์
ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**

**A Study of Grade 10th Students' Analytical Thinking Skill in History
S31103 Course Being taught through Historical Method together
with using Community Learning Resources.**

พิศมัย เดิมสันเทียะ (Pissamai Dormsunther)*

ลัดดา ศิลาน้อย (Ladda Silaoi)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จำนวน 42 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เครื่องมือที่ใช้การทดลองได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 4 แผน จำนวน 11 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การคิดวิเคราะห์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

Key Words: Analytical Thinking, Historical Method, Community Learning Resources

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการสอน สังคม ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The purposes of the present research were 1) to study grade 10th students' analytical thinking skill in History S31103 course after being taught through historical method together with the use of community learning resources and 2) to study the students' learning achievement after being taught through historical method together with the use of community learning resources. The sample consisted of 42 grade 10th students from classroom No. 4/2 in Nong Song Hong Wittaya School in Khon Kaen Province who were purposively selected during the first semester of the 2011 academic year. The instrument used for the study consisted of 4 lesson plans to be taught through historical method together with using community learning resources and took 11 learning periods to complete. Data collection tools comprised of an analytical thinking skill test and a learning achievement test on the History S31103 course. The study was based on the One-Group Pretest-Posttest Design and the collected data were analyzed by means of computing arithmetic mean, standard deviation and a t-test.

The findings:

1. The students' average posttest score on analytical thinking skill was significantly higher than their pretest one at the 0.05 level of significance; and
2. The students' average posttest score on learning achievement was significantly higher than their pretest one at the 0.05 level of significance.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการเพิ่มศักยภาพของนักเรียนให้สูงขึ้นสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นคนไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการฝึกกระบวนการคิดของนักเรียนและมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและผู้อื่นรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงมุ่งส่งเสริมกระบวนการคิดและวิธีการคิดที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้คิด ทำ ทบทวน พิสูจน์ผล และนำไป

ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549)

ในปัจจุบันสภาพสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเรื่องวิคิด นับวันคนในสังคมจะถูกสภาพแวดล้อม ระบบสังคม เศรษฐกิจ ธุรกิจ ชักนำไปให้มีวิคิดที่แตกต่างไปจากอดีตคิดเข้าข้างตัวเอง คิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว คิดแบบแยกส่วน ไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้การแก้ปัญหาส่วนรวมและการตัดสินใจในชีวิตประจำวันไม่บรรลุเป้าหมาย ด้วยเหตุผลดังกล่าววิธีการปลูกฝังในวิคิดจึงควรเน้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ด้วยการอ่านการฟังให้มากเพื่อให้เกิดจินตนาการบนพื้นฐานของเหตุผล จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในมาตรฐานที่ 4 คือนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์นั้น อยู่ในระดับปรับปรุงเป็นส่วนใหญ่ โดยภาพรวมของการจัดการศึกษานักเรียนมีความสามารถ

ในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์น้อยมาก ปัญหาคุณภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยจึงควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549)

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น โดยการสังเกตสภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไป การใช้แบบสอบถามครูผู้สอน วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 7 ห้อง ห้องละ 10 คน พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางเน้นการจัดกิจกรรมการสอนแบบบรรยาย ไม่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ครูไม่ค่อยนำเทคนิคในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ มาใช้ ไม่เน้นให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ครูจะยึดหนังสือเรียนแทนหลักสูตร เนื่องจากครูรับผิดชอบการสอนหลายวิชาอีกทั้งมีคาบสอนมาก มีภาระงานพิเศษอื่น ๆ มาก ครูไม่มีโอกาสได้พัฒนารูปแบบวิธีสอน แบบใหม่ ๆ ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและขาดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิชาประวัติศาสตร์ต่ำ และนักเรียนยังขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่าควรมีการศึกษาหาวิธีการสอนที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และจากการศึกษาแนวคิดสำคัญ ๆ ของนักวิชาการ นักการศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน วิธีการสอน โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจและคาดว่าจะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นการแสวงหาความรู้ความจริงตามหลักทฤษฎีที่เป็นวิทยาศาสตร์ มีระบบระเบียบเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนเป็นลำดับ (เฉลิม มลิลลา, 2521) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาที่ต้องการศึกษา ขั้นที่ 2 รวบรวมหลักฐาน ขั้นที่ 3 ตรวจสอบ วิเคราะห์และ

ประเมินคุณค่าของข้อมูลจากหลักฐาน ขั้นที่ 4 ตีความสรุปและเรียบเรียง ขั้นที่ 5 นำเสนอข้อมูล เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2554) ที่ศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) โดยใช้การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนจำนวนร้อยละ 85 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 86.5 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียนร้อยละ 80 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไปและจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองที่เป็นระบบ เป็นกระบวนการ (ไพศาล เรียนทัพ, 2544; อาริยา ศิโรตม, 2545 มงคลรัตน์ บางภูมิ, 2548)

ผู้วิจัยจึงสนใจนำวิธีการสอนทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส31103 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ เพราะจากขั้นตอนและลักษณะของการสอนทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า การสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ จะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่จะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลโดยการอ่านจากหนังสือ ตำรา และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเรียนตลอดจนเป็นฐานข้อมูลในการคิดวิเคราะห์และเลือกใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัด

ขอนแก่น จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา จังหวัดขอนแก่น จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest- Posttest Design) ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 7 ห้อง ม. 4/1-4/7 จำนวน 279 คน โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 42 คน โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ตัวแปรที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ การสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ตัวแปรตาม คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา ประวัติศาสตร์ ส31103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จาก การสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 4 แผน เวลา 11 ชั่วโมง

2) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชา ประวัติศาสตร์ ส31103 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองและเก็บรวบรวม ข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โดยผู้วิจัยมี วิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) เลือกกลุ่มตัวอย่างมา 1 กลุ่ม คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนหนองสองห้องวิทยา อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 42 คน ที่กำลังเรียนใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ซึ่งได้มา โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2) ทดสอบก่อนทำการทดลองด้วยข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน (Pretest) จำนวน 40 ข้อ และแบบวัดทักษะ การคิดวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ หาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตรวจให้คะแนนและบันทึกผลในแบบบันทึกการสอน ตามแผนการจัดการเรียนรู้จากการสอนโดยวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 4 แผน จำนวน 11 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

3) สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 4 แผน จำนวน 11 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

4) ทดสอบหลังการทดลองด้วยแบบ ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะ การคิดวิเคราะห์ฉบับเดิมอีกครั้งหนึ่งหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}_1$) จากนั้นนำมาทดสอบสมมติฐาน หาค่าความแตกต่าง ระหว่าง ($\bar{X}_1 - \bar{X}_2$) ด้วยค่าสถิติทดสอบ t-test

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์จาก การสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1) นักเรียนที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ส31103 จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ ส31103 จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประเด็นที่สำคัญอภิปรายได้ดังนี้

1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีขั้นตอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างมีระบบ โดยให้นักเรียนได้กำหนดหัวข้อเรื่องที่将会ศึกษา กำหนดสมมติฐาน วางแผนเลือกแหล่งเรียนรู้ที่จะศึกษา และลงมือในการดำเนินการแสวงหาความรู้ เก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล ซึ่งครูผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนโดยการตั้งคำถามแบบเปิด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดและลงมือสืบเสาะแสวงหาความรู้เพื่อนำมาหาข้อสรุปด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุพงษ์ ชุมแกววาปี (2545) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design) โดยใช้การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า

ความเหมาะสมของการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด นักเรียนจำนวนร้อยละ 85 มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร้อยละ 75.52 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียนร้อยละ 70 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป นักเรียนจำนวนร้อยละ 85 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 86.5 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือนักเรียนร้อยละ 80 มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป และ นักเรียนมีเจตคติทางบวกต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับมากที่สุด ดังที่ กัญญา สิทธิศุภเศรษฐ์ (2548) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามทั้งโดยรวมและจำแนกตามความสามารถทางการเรียนของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้นและมีทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านการจำแนกแยกแยะด้านการเปรียบเทียบ ด้านการเห็นความสัมพันธ์และด้านการให้เหตุผลสูงขึ้น ทั้งโดยรวมและจำแนกตามความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้สอนจะกระตุ้นให้เกิดคำถาม เกิดความคิดวิเคราะห์ และหาคำตอบ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและหลากหลาย เพื่อท้าทายให้ผู้เรียนพยายามหาทางเสาะแสวงหาข้อมูลหรือวิธีการพิสูจน์ความคิดของตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการทำงานให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนแหล่งความรู้ การทำงานร่วมกันและการดำเนินการแสวงหาความรู้ตามแผนงานที่กำหนดไว้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดและฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็นสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริง แสวงหาความรู้

ด้วยตนเอง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของเพียเจท์ (Piaget, อ้างถึงใน ทิศนา ขมณี, 2552) การเรียนรู้ที่เป็นผลจากกระบวนการทำงานที่ผู้เรียนประสบปัญหาที่ต้องการศึกษาตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านวิธีการคิดและการใช้ทักษะเชิงเหตุผล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และทฤษฎี Constructivism เป็นกระบวนการที่นักเรียนจะต้องสืบเสาะหา สำรวจ ตรวจสอบและค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเกิดการรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ในขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลงาน การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นต้องการให้ผู้เรียนได้ใช้ข้อมูลสรุปร่วมกันในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและปฏิบัติตามที่ผู้เรียนต้องการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้จัดขั้นตอนวิธีการคิดไว้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ส31103 ที่สอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ใช้สอนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล เรือนทัพ (2544)

อารียา ศิโรตม (2545) มงคลรัตน์ บางภูมกร (2548) ที่ได้จัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นผลเนื่องมาจากการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ฝึกให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยได้ฝึกคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ รู้จักแสวงหาความรู้ความจริงด้วยตนเองตามหลักทฤษฎีที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีระเบียบวิธีที่ชัดเจนเป็นลำดับขั้น เป็นกิจกรรมการเรียนเพื่อนำมาตอบประเด็นคำถามที่สำคัญที่ตนสนใจ ในทางประวัติศาสตร์ทำให้การเรียนประวัติศาสตร์มีความหมายขึ้นมาได้ ดังที่ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2543) กล่าวว่า คำถามที่สำคัญของประวัติศาสตร์อยู่ที่ ใคร อะไร เมื่อไร และทำไม (Who, What, When, Why) คำถาม ทำไม ซึ่งเป็นคำถามที่สำคัญที่สุด และเป็นหัวใจของการศึกษาประวัติศาสตร์ เพราะจะก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ ทำให้การเรียนประวัติศาสตร์มีความหมาย เป็นความรู้ที่คงทน ยั่งยืน มากกว่าที่จะศึกษาในสิ่งที่เป็นเรื่องหา เนื่องจากวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนได้แสวงหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตามขั้นตอนตามลำดับที่เป็นระบบชัดเจน สอดคล้องกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548) ที่ว่าการที่จะเข้าใจสิ่งใดได้อย่างแท้จริงนั้นทำได้โดยการมองสิ่งนั้นเป็นกระบวนการ โดยเริ่มจาก ขั้นตอนประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา ขั้นรวบรวมข้อมูล ขั้นตรวจสอบ วิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐานข้อมูล ขั้นตีความ สรุปและเรียบเรียง และขั้นนำเสนอข้อมูล ซึ่งเมื่อนักเรียน มีปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละขั้นก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยมีครูคอยเป็นเพียงที่ปรึกษา คอยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังที่ เฉลิม มลิลลา (2521) ได้กล่าวว่า ผู้สอนจะต้องแนะนำเกี่ยวกับวิธีการค้นคว้าและบอกแหล่งที่ผู้เรียนจะแสวงหาและรวบรวมหลักฐานได้ หรือครูผู้สอนอาจจัดเตรียมหลักฐานหรือเอกสารประกอบการเรียนและค้นคว้า โดยรวบรวมไว้ในห้องสมุด หรือมุมรักการอ่านภายในห้องเรียนไว้เพียงบางส่วน การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ใน

สิ่งที่ใกล้ตัวและคุ้นเคยกับท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งนักเรียนได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ผู้รู้ การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในท้องถิ่นเป็นต้น ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนุกสนาน สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ลัดดา ศิลาน้อย (2549) กล่าวว่าการศึกษาวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบัน ผู้สอนและสถานศึกษามีโอกาสจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นได้ตามความต้องการ โดยพยายามทำให้การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับผู้เรียน แหล่งความรู้ในชุมชนที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นการให้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้ สนับสนุนบรรยากาศสภาพแวดล้อมจากธรรมชาติแวดล้อมจากธรรมชาติแวดล้อมในชุมชนให้มากขึ้นเพราะการศึกษาไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะในห้องเรียน เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นการศึกษาพฤติกรรมของคนและสิ่งแวดล้อมที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า เน้นพฤติกรรมของคนและสิ่งแวดล้อม มุ่งหวังว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน เน้นประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน เน้นทรัพยากรใกล้ตัวที่แวดล้อมอยู่รอบตัวสามารถนำมาใช้ได้ตลอดเวลาเมื่อต้องการ เน้นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถที่จะแก้ไขปรับปรุงชุมชนในอนาคต การใช้แหล่งความรู้จากชุมชนใดชุมชนหนึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทางการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความรักความผูกพันและภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมรัก หอมทอง (2552).

มาลีรัฐ สมการ (2550), ฐาปนกร วิแสง (2548), พรทิพย์ สมเฉียงใต้ (2547) ได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ผลปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตามขั้นวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการที่สอนให้นักเรียนใช้ความคิด ใช้เหตุผล ใช้ความรอบคอบในการทำงาน การใช้ระบบกลุ่ม เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบและการแบ่งงานกันทำ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและบรรยากาศน่าเรียน สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อหน่าย มีความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนเป็นอย่างดี ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ควรนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ ไปใช้ เพราะเป็นวิธีการที่นักเรียนได้แสวงหาความรู้และค้นพบคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นลำดับตามขั้นตอน มีความน่าสนใจและมีความสุขกับการเรียน

2) เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาสามารถนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ (ควรปรับเปลี่ยนเพราะจะคล้ายกับข้อ 1 และจะคล้ายประโยชน์ของการวิจัย)

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับวิธีการอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นการปลูกฝังวิธีการคิด

2) ควรมีการศึกษาโดยนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา สาระประวัติศาสตร์ กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กัญญา สิทธิสุขเศรษฐ์. (2548). **ผลการใช้กิจกรรมการตั้งคำถามที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลิม มลิลลา. (2521). **หลักการและวิธีการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมัธยม**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). **อารยธรรมไทยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ 1999.
- รภาพรณ์ วิแสง. (2548). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่อง แหล่งเรียนรู้ในเขตอุทยานแห่งชาติภูเก้าตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทศนา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2548). **เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ หน่วยที่ 1-7 (ฉบับปรับปรุง) สาขาศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรทิพย์ สมเนียงใต้. (2547). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ภูมิศาสตร์ภูเขา โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. โรงเรียนบ้านก้านเหลือง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพศาล เรียนทัพ. (2544). **ผลของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทย รายวิชา ส 028 ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. โรงเรียนกำแพงเพชรวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นาลิรัฐ สมการ. (2550). **การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องสมุนไพรโดยใช้แหล่งเรียนรู้ หมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ อำเภอกุพมาวัน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มงคลรัตน์ บางภูมร. (2548). **ผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อทักษะเบื้องต้นทางประวัติศาสตร์ของเด็กอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาขาสหศาสตร์การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ศิลาน้อย. (2549). **เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนาผลงานทางวิชาการ เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา” วันที่ 3-5 เมษายน 2549**. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). **แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดย์สแควร์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). **แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมรัก หอมทอง. (2552). **การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านขามปองดงเย็น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2545). **ผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) โดยใช้การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารียา ศิโรตม. (2545). **ผลของการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์.